

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ КАРТИНИ ХВОРОБИ ЛЮДЕЙ ІЗ ЗАЛЕЖНІСТЮ ВІД ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН

Варко Д.О.,

*студент кафедри психології,
ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail: dmytro@varko.ua*

Абаніна Г.В.,

*к.психол.н., доцент кафедри психології,
ВНЗ “Університету економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail: hannaav@krok.edu.ua,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4064-724X>*

Здійснено теоретико-методологічний аналіз проблеми психологічної залежності особистості від психоактивних речовин та емпірично досліджено особливості внутрішньої картини хвороби у осіб із хімічною залежністю. Проблема алкогольної та наркотичної залежності залишається однією з найактуальніших у нашому суспільстві. Актуальність проблеми значно загострюється тим, що в Україні немає спеціального державного органу, що відповідає за розробку державної політики щодо алкоголю та наркотиків, а також відсутній механізм реалізації державної політики в галузі контролю та обігу алкоголю та деяких наркотичних засобів [1].

Актуальність досліджень значною мірою посилюється необхідністю виконання першочергових завдань, спрямованих на реалізацію, проте ефективне її функціонування було б неможливе без удосконалення системи організації процесу [2].

Мета дослідження полягала у здійсненні теоретико-методологічний аналіз проблеми психологічної залежності особистості від психоактивних речовин та емпірично дослідити особливості внутрішньої картини хвороби у осіб з хімічною залежністю.

Залежність є формою рабства, яка обмежує особистісні можливості. Будь-яка залежність є перешкодою на шляху до самореалізації.

У вітчизняній літературі прийнято говорити про три синдроми, які є головними складовими хімічної залежності [3]:

- синдром зміненої реактивності (зникнення захисних реакцій, підвищення толерантності, зміна форми сп'яніння);
- синдром психічної залежності (обсесивний потяг, комфорт у стані інтоксикації);
- синдром фізичної залежності (компульсивний потяг, абстинентний синдром).

Розглядаючи особливості формування залежності від психоактивних речовин (хімічна залежність) важливо зазначити етапи:

- одиничне або рідкісне вживання наркотиків;
- багаторазове їх вживання без ознак психічної та фізичної залежності.

Всі уявлення про механізми формування залежності можна розділити на дві групи: біологічні та психологічні. Перші роблять спробу пояснити це

захворювання виходячи з положення, що наркоманія пов'язана зі зміною метаболізму, а другі - що залежність викликана порушенням нормального розвитку особистості. Можна говорити, що це паралельні процеси, які протікають одночасно [4].

Аналіз наукової літератури виявив відсутність єдиного визнаного поняття психологічної залежності. Говорити про повноту вивченості психологічних механізмів формування залежності не можна. Ми ще дуже далекі від повного розуміння цієї проблеми, однак існує цілий ряд положень, теоретичних побудов і досліджень, які служать початком розуміння феномену хімічної залежності.

Питання по вивченню суб'єктивної сторони захворювання є одним з найбільш дискусійних в галузі наркології. Це, ймовірно, пояснюється як відсутністю єдиних діагностичних критеріїв, так і специфікою наркологічного захворювання, а також особистісних особливостей наркозалежних. Однак не викликає сумніву, що для успішного лікування наркоманій необхідно пильне вивчення особливостей відображення хвороби в психіці хворої людини, що рядом авторів називається відношенням до хвороби (А. Е. Личко, Н. Я. Іванов, 1980; Л. Л. Рохлін, 1980) [5].

Наукове обґрунтування вибору інструментарію для дослідження індивідуально-психологічних особливостей осіб, схильних до вживання психоактивних речовин, підкреслює важливість вибору доцільного інструментарію. Вибір конкретного методу в психології завжди зумовлений загальною та спеціальною методологією і залежить від предмета, мети дослідження і технічних можливостей самого методу [3].

Дослідження особливостей внутрішньої картини хвороби людини включає в себе застосування батареї тестів, які направлені на оцінку індивідуально-психологічних особливостей особистості, типів реагування на захворювання та рівнів тривожності.

Враховуючи значимість для психології вивчення даних аспектів психології залежних від психоактивних речовин людей для вивчення направленості особистості залежного від психоактивних речовин та системи його відношень ми обрали методику Незакінчені речення «Сакса і Сіднея»; для діагностики типів відношення до хвороби Особистісний опитувальник Бехтерівського інституту (ООБІ); опитувальник Айзенка направлений на діагностику екстра- інтроверсії та нейротизму, а також включає в себе шкалу брехні; для визначення емоційної напруженості людини шкалу Спілбергера – Ханіна.

Основними якостями залежних особистостей є: порушення

міжособистісних взаємин, неспроможність говорити про свої почуття та спонтанно проявляти їх у ситуації спілкування, підвищена тривожність, низька стійкість до емоційних навантажень, знижена та нестабільна самооцінка, неадекватна самооцінка, послаблений контроль своєї поведінки, тенденція до втечі від реальності в ситуації фрустрації. Для дослідженого контингенту захворювання в цілому найбільш характерний дифузний тип реагування.

Результати розгляду структури рівнів реактивної і особистісної тривожності виявились вельми залежними від основних форм типів психологічного реагування, як і її ж бальна величина.

Під дією проведеної програми реабілітації відбувалося зниження початкових рівнів реактивної тривожності, воно було більш вираженим, коли у хворих були більш відверті відповіді на запитання. Аналіз структури, абсолютних величин РТ і ОТ, а також їх динаміки показує явно визначаючий вплив на них того чи іншого типу психологічного реагування хворих в умовах розвитку у них залежності від психоактивних речовин і їх реабілітації в умовах реабілітаційного центру.

Список використаних джерел:

1. Бовина И. Б. Социальная психология здоровья и болезни. М.: Аспект Пресс, 2007.
2. Батищев В. В., Негериш Н. В. «Методология организации программы психотерапии и реабилитации больных с зависимостью от психоактивных веществ», РБФ «НАН», М. 2015. 168 с.
3. Иванец Н. Н. Лекции по наркологии. 5-е изд., перераб. М., 2018. 435 с.
4. Бухановский А. О. Зависимое поведение: клиника, динамика, систематика, лечение, профилактика. Ростов на Дону: Феникс, 2016. 35 с.
5. Абабков А. А., Бизюк А. П., Володин Н. Н. Клиническая психология. 3-е изд. Издательство: Питер, 2015. 960 с.